

SOCIÁLNĚ GEOGRAFICKÁ REGIONALIZACE

Program kurzu (Z0096) v podzimním semestru 2019

Přednáška: čtvrtek 12.00 - 13.50, posluchárna Z2

Seminář: čtvrtek 18.00 – 18.50, posluchárna Z2

Vyučující:

Petr Daněk (danek@sci.muni.cz)

Ondřej Mulíček (mulicek@geogr.muni.cz)

Jakub Kura (kure91@mail.muni.cz)

Témata přednášek:

1. Co je to region? Teoretické koncepce regionu.
2. Regionální geografie a regionalizace. Místo regionalizace ve vývoji geografického myšlení. Albertovská škola. Kritika prostorové vědy.
3. Elementy a komplexy. Místo geografie v klasifikaci věd. Pojetí geografické organizace společnosti.
4. Proces územní koncentrace společenských jevů, jeho vývoj, měřítková diferenciacce a regionální variabilita. Metody hodnocení územní koncentrace.
5. Proces urbanizace a vývoj hierarchické organizace systému osídlení. Funkční diferenciacce a specializace středisek.
6. Hierarchie regionálních procesů a měřítkové úrovně systému osídlení ČR. Zásady vymezování funkčních regionů. Postup vymezení pracovních regionů.
7. Zdroje dat. Modely prostorových interakcí. Metody vymezení obslužných regionů. Komplexní regionalizace. Indikátory pro komparaci a hodnocení vývoje regionální struktury.
8. Regionalizace na subregionální úrovni. Hodnocení vývoje regionální struktury. Regionalizace ČR 1980 - 2011.
9. Metropolizace a metropolitní regiony. Typologie metropolitních regionů a jejich role v sídelním systému.
10. Polycentrické sídelní uspořádání, koncept polycentrického regionu a regionalizace.
11. Použití regionu v plánovacích politikách. Současný diskurs regionu v plánovací praxi.
12. Kritika regionalizačních přístupů. Alternativní přístupy k organizaci prostorových sídelních vztahů.
13. Územní administrativa. Funkční regionalizace a územně správní členění. Vývoj územně správního členění českých zemí. Funkční regiony a reforma územní veřejné správy.

Semináře:

1. Formát seminářů, zadání úkolů.

2. Zadání cvičení č. 1: Vývoj územní koncentrace obyvatelstva (1869 – 2011) ve vybraném území. Zadání řešerše textu.
3. Seminář: diskuse k textu Paasi (2002). Zadání cvičení č. 2: Ověření procesu hierarchizace pomocí pravidla velikostního pořadí měst.
4. Prezentace výsledků cvičení č. 1. Zadání cvičení č. 3: Funkční diferenciacce koncentračního procesu prostřednictvím výpočtu komplexní funkční velikosti.
5. Prezentace výsledků cvičení č. 2. Výběr střediska pro seminární práci.
6. Prezentace výsledků cvičení č. 3.
7. Zadání seminární práce: vymezení pracovního mikroregionu. Prezentace řešerší.
8. Zadání seminární práce: vymezení obslužného a komplexního mikroregionu. Prezentace řešerší.
9. Zadání seminární práce: hodnotící charakteristiky, vnitřní struktura komplexního mikroregionu. Prezentace řešerší.
10. Zadání seminární práce: změny ve vymezení pracovního mikroregionu 2001-2011. Prezentace řešerší.
11. Zadání seminární práce: srovnání s administrativním členěním území. Prezentace řešerší.
12. Prezentace seminárních prací 1.
13. Prezentace seminárních prací 2. Závěrečné shrnutí.

Předpoklady pro úspěšné absolvování kurzu a jejich bodové hodnocení:

a)	Komentář a otázky k četbě (Paasi, 2002)	5
b)	Rešerše vybraného textu	10
c)	Empirická cvičení (vypracování ve dvojicích)	
a.	Vývoj územní koncentrace obyvatelstva (1869 – 2011) ve vybraném území	5
b.	Ověření procesu hierarchizace pomocí pravidla velikostního pořadí měst ve vybraném území	5
c.	Komplexní funkční velikost středisek ve vybraném regionu	5
d)	Vymezení komplexního mikroregionu a hodnocení jeho vnitřní struktury (seminární práce)	20
e)	Průběžný test	10
f)	Závěrečný test (nejméně 60% bodů)	40
	Celkem	100

Termín odevzdání cvičení: do 14 dnů od zadání. Seminární práce: týden před závěrečným seminářem.

Účast na seminářích je povinná. Tolerovány jsou dvě absence (není třeba nosit omluvenky). Případnou další neúčast je třeba kompenzovat vypracováním náhradního zadání (typicky: řešerše článku publikovaného v akademickém časopise; po domluvě s vyučujícím). Hlavní náplní kurzu jsou přednášky. Prezentace k přednáškám, zveřejněné ve Studijních materiálech v IS, nejsou jejich náhradou.

Četba na seminář:

Paasi, A. (2002) Place and region: regional worlds and words. *Progress in Human Geography* 26 (6), s. 802-811.

Povinná četba (k seminární práci):

Hampl, M. a M. Marada (2015): Sociogeografická regionalizace Česka. *Geografie*, 120, č. 3, s. 397–421.

Doporučená literatura:

- Allen, J., Massey, D., Cochrane, A. (1998) *Rethinking the Region*. London: Routledge.
- Bezák, A. (2014) Funkčné mestské regiony na Slovensku v roku 2001. In lauko, V. et al. *Regionálne dimenzie Slovenska*. Bratislava: Univerzita Komenského, s. 169-198.
- Blažek, J. (1996) Meziregionální rozdíly v ČR v transformačním období. *Geografie – Sborník ČGS*, 101 (4), s. 265-277.
- Blažek, J., Uhlíř, D. (2011) *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. 2. vydání. Praha, Univerzita Karlova .
- Cloke, P., Philo, Ch., Sadler, D. (1991) *Approaching Human Geography: An Introduction to Theoretical Debates*. London: Paul Chapman.
- Daněk, P. (2013) *Geografické myšlení: úvod do teoretických přístupů*. Brno: Masarykova univerzita.
- Dostál, P., Hampl, M. (1994) Development of an Urban System: General Conception and Specific Features in the Czech Republic. In: Barlow, M., Dostál, P., Hampl, M. (ed.) *Territory, Society and Administration*. Amsterdam: University of Amsterdam.
- Ellinksen, W., Leknes, E. (2012) The city region as concept, object, and practice. *Norsk Geografisk Tidsskrift* 66, s. 227-236.
- Erlebach, M., Tomáš, M., Tonev, P. (2016) A functional interaction approach to the definition of meso regions: the case of the Czech Republic. *Moravian Geographical Reports* 24 (2), s. 37-46.
- Gregory, D. et al (2009) *The Dictionary of Human Geography*. 5th ed. Chichester, UK: Wiley& Blackwell. Hesla: Region; Regional Geography.
- Haggett, P. (2002) *Geography: A Modern Synthesis*. New York: Harper&Row (4. kap.).
- Halás, M., Kladivo, P., Šimáček, P., Mintálová, T. (2010) Delimitation of Micro-regions in the Czech Republic by Nodal Regions. *Moravian Geographical Reports* 18 (2), s. 16-23.
- Halás, M., Klapka, P. (2010) Regionalizace Česka z hlediska modelování prostorových interakcí. *Geografie* 115 (2), s. 144-160.
- Halás, M., Klapka, P., Tonev, P. (2016) The use of migration data to define functional regions: the case of the Czech Republic. *Applied Geography* 76, s. 98-105.

- Hampl, M. (2012) Hierarchické organizace v realitě: pojetí, poznávací a praktický smysl studia. *Geografie*, 117, č. 3, s. 253-265.
- Hampl, M. (2010): Regionalní diferenciaci společnosti: obecné typy vývojových procesů. *Geografie*, 115, č. 1, s. 1–20.
- Hampl, M. (2007) Regionální diferenciaci současného socioekonomického vývoje v České republice. *Sociologický časopis*, vol. 42 (No. 5), s. 889-910.
- Hampl, M. (2005) Geografická organizace společnosti v České republice: transformační procesy a jejich obecný kontext. Praha: Přírodovědecká fakulta UK
- Hampl, M. (1998) Realita, společnost a geografická organizace: hledání integrálního řádu. Praha: Přírodovědecká fakulta UK.
- Hampl, M. (1990) Územně správní uspořádání České republiky: Koncepční problémy a varianty řešení. *Sborník ČGS*, 95 (4), s. 248-259.
- Hampl, M. a kol. (1996) Geografická organizace společnosti a transformační procesy v České republice. Praha: Přírodovědecká fakulta UK (Kapitoly 1 až 4).
- Hampl, M. (ed.) (1999) *Geography of Societal Transformation in the Czech Republic*. Praha: Department of Social Geography and Regional Development, Charles University.
- Hampl, M. (ed.) (2002) *Regionální rozvoj: specifika české transformace, evropská integrace a obecná teorie*. Praha: Přírodovědecká fakulta UK.
- Hampl, M., Gardavský, V., Kühnl, K. (1987) *Regionální struktura a vývoj systému osídlení ČSR*. Praha: Univerzita Karlova.
- Hampl, M., Müller, J. (2011): Společenská transformace a regionální diferenciaci Česka: příklad vývoje rozmístění pracovních míst a obyvatelstva. *Geografie*, 116, č. 3, s. 211–230.
- Hart, J. F. (1982) The Highest Form of the Geographer`s Art. *Annals of the Association of American Geographers*, 72 (1), s. 1-29.
- Hartshorne, R. (1996) The character of regional geography. In Agnew, J., Livingstone, D. N., Rogers, A. (eds.) *Human Geography: An Essential Anthology*. Oxford: Blackwell, s. 388-397.
- Klapka, P., Halás, M. (2016) Conceptualising patterns of spatial flows: Five decades of advances in the definition and use of functional regions. *Moravian Geographical Reports*, 24 (2), s. 2-11.
- Kraft, S., Marada, M. (2017) Delimitation of functional transport regions: understanding the transport flows patterns at the micro-regional level. *Geografiska Annaler, Series B: Human Geography*, 99, s. 79-93.
- Maryáš, J., Řehák, S. (1987) Regionální působnost středisek osídlení. In Vahala, V. (ed.) *Atlas obyvatelstva ČSSR*. Brno: Geografický ústav ČSAV, mapový list III/4.
- Massey, D., Jess, P. (eds.) (1995) *A Place in the World*. Oxford: Oxford University Press a Open University Press.
- Ištók, R., Matlovič, R., Michaeli, E. (1999) *Geografia verejnej správy*. Prešovská univerzita, Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešov.
- Kára, J. (1989) Příspěvek k formování geografické teorie osídlení. *Sborník ČGS*, 94(2), s. 8188.

- Korčák, J. (1973) Geografie obyvatelstva ve statistické syntéze. Praha: Universita Karlova. (Kapitoly 4, 7, 8 aj.)
- Paasi, A. (1986) The institutionalization of regions: a theoretical framework for understanding the emergence of regions and the constitution of regional identity. *Fennia*, 164 (1), s. 105-146.
- Paasi, A. (2002) Place and region: regional worlds and words. *Progress in Human Geography* 26 (6), s. 802-811.
- Paasi, A. (2003) Region and place: regional identity in question. *Progress in Human Geography* 27 (4) pp. 475–485.
- Paasi, A. (2004) Place and region: looking through the prism of scale. *Progress in Human Geography* 28 (4) pp. 536 – 546.
- Paasi, A. (2009) Regional Geography I. In Kitchin, R. N. Thrift (eds.) *International Encyclopedia of Human Geography*. Vol. 9, s. 214-227. Elsevier, Oxford.
- Robinson, G. M. (1998) *Methods and Techniques in Human Geography*. London: Wiley.
- Řehák, S. (1988) Dojíždka v ČSSR na úrovni dojíždčkových regionů i v mezistřediskovém pojetí. *Sborník ČGS*, 93, č. 3, str. 169 – 182.
- Střída, M (1988) Geografická regionalizace na území Československa. *Sborník ČGS*, 93, č. 4, str. 241-251.
- Sýkora, L., Mulíček, O. (2009) The micro-regional nature of functional urban areas (FUAs): lessons from the analysis of the Czech urban and regional system. *Urban Research & Practice*, 2 (3), s. 287-307.
- Tomaney, J. (2009) Region. In Kitchin, R. a N. Thrift (ed.): *International Encyclopedia of Human Geography*, Elsevier, Vol. 9, s. 136-150.
- Vidláková, O., Zářecký, P. (1989) Administrativní reformy v některých evropských zemích a jejich geografické perspektivy. *Sborník ČGS*, 94, č. 1, str. 37-46.
- Tóth, V. (2014) Teoretické prístupy k identifikácii vnútornej štruktúry funkčných mestských regiónov na Slovensku. *Geografický časopis* 66 (4) s. 363-381.

Vybrané texty doporučené literatury jsou k dispozici v IS na stránce předmětu (složka Doporučená pošta).